

Ds Jaco Zuurmond

6 oktober 2013
3^e zondag van de herfst
1 Koningen 18,21-40

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Om te beginnen moet ik u iets opbiechten. Dat vreselijke einde van de lezingen uit het Koningenboek, over dat afslachten van maar liefst vierhonderdvijftig Baälprofeten... het was eigenlijk niet de bedoeling dat u dat zou horen, vanmorgen. Velen hebben geprobeerd het te voorkomen. Om te beginnen was er het leesrooster dat voorstelde om precies dat laatste vers van het verhaal van vanmorgen maar niet te lezen. Gewoon eindigen bij dat voorgaande vers, zo stelde het rooster voor. Toch lezen, zo beval uw predikant de lector. Vervolgens waren er de vertalers van de Nieuwe Bijbel Vertaling die U als hoorder teder in bescherming probeerde te nemen. Elia liet de profeten 'ter dood brengen', zo stond eigenlijk in de kanselbijbel te lezen. Maar, wederom was uw predikant eigenwijs. Of de lector maar even 'afslachten' zou willen lezen, vanmorgen, zo vroeg hij. Mea Culpa, Mea Maxima Culpa.

Blijkbaar kan het niet meer, dit soort rauwe taal. Er is te veel misgegaan in de voorbije 20-30 jaar. Te vaak zijn teksten als deze gebruikt als legitimatie voor het meest vreselijke geweld. Juist bij dat woord 'afslachten' kost het ons geen moeite om de nodige hedendaagse televisiebeelden voor ogen te halen. Yigal Amir, die in 1995 met een beroep op de Bijbelse landbelofte, *en plein public* de Israëliische vredespresident Yitzchak Rabin, vermoorde. Mohammed B. die het mes stak in Theo van Gogh. De bebloede handen van de jongens die in London een Britse soldaat met een bijl aanvielen. Om maar even wat voorbeelden van religieus geweld te noemen. Zo niet wij, zo lijken de roostermakers en de vertalers vanmorgen te willen verkondigen. Bij ons mag de religieuze inspectiedienst vanmorgen best in de kerkdiensten komen luisteren. Er valt geen enkel aanstootgevend woord te horen. Voor ons hoeft niemand bang te zijn. Na afloop van onze diensten zal niemand fanatiek naar buiten stormen.

Goede mensen, dit ingrijpen in de harde teksten van de Bijbel is niet nieuw. Al in 140 na Christus riep de theoloog Marcion de kersverse kerk op om de Bijbel te ontdoen van al dit soort Oud-Testamentische hardheid. De wrede God van het Oude Testament was volgens Marcion een andere God dan de Vader van Jezus Christus. En aan de kerk was het tussen beide goden te schiften. Hij hield een dun boekje over. Want niet alleen het hele Oude Testament kon niet langer, zo meende hij. Ook moesten voor alle zekerheid alle verwijzingen náár het Oude Testament uit het Nieuwe Testament worden geschrapt. En dat zijn er nog al wat. Maar zou het helpen? Zou het voorkomen dat mensen verkeerd gebruik van Bijbelteksten maken als wij voortaan alleen nog maar een selectie uit de Bijbel in onze kerk gaan gebruiken. Alleen nog maar teksten over liefde en vrede? Ik vrees van niet. Ook met een beroep op de mooiste Bijbelteksten zullen nog steeds de meest vreselijke daden worden goedgepraat. Laat dan liever de Bijbel helemaal dicht, zou ik zeggen.

Wat helpt wel? Allereerst telkens met elkaar blijven beseffen dat de Bijbel niet Gods woord is. Het is een woord van mensen, die wat hebben begrepen van God. En vervolgens gaan die teksten ook nog eens door onze leesbril. Elk Godswoord dat wij via de bijbelschrijvers menen te horen, hoe lief of wreed ook, is een door ons geïnterpreteerd Godswoord. Wij zijn dus altijd zelf verantwoordelijk voor wat we lezen, en eens te meer zijn wij zelf verantwoordelijk voor wat wij daarmee doen. We kunnen ons nooit achter de teksten verschuilen. Dat als eerste. Ofwel een streep door alle fundamentalisme.

Maar laten we daarnaast ook vooral lezen met het nodige relativiseringsvermogen. De teksten zelf vragen er om. Het ene Bijbelboek relateert het andere. Maar ook in de afzonderlijke Bijbelverhalen zit vaak zo veel relativering. Alleen al de humor die opklonk uit het verhaal van vandaag relateert toch dat harde laatste vers? Durf daarom te lachen bij het lezen van zo'n verhaal. Durf te glimlachen om dat plan van Elia om een godenwedstrijd te houden tussen de Eeuwige en Baäl. Helemaal als je weet dat juist Baäl staat voor competitie, een competitieve samenleving, waarin het vooral gaat om macht en winst, succes, vitaliteit. Als het op aarde zo gaat, dan zal het in de hemel wel niet anders zijn, spot Elia. En gretig stemt het volk in: Goed plan. Durf te lachen om dat beeld van die hinkende en huppende, en zichzelf geselende Baälpriesters... en dan Elia die spot dat ze vooral door moeten gaan want waarschijnlijk is de godheid even naar het toilet. Durf te lachen om het water dat Elia uitgiet over zijn brandoffer. Een grotesk beeld. Durf er om te lachen. Want fundamentalisten lachen niet. Fanaten lachen niet. Dit verhaal is geen fanatiek verhaal.

Het is in alle spot ondertussen wel een ernstig verhaal. Omdat het voortdurend om antwoord vraagt. Omdat het vragen stelt bij ons geloof. Bij al te veel geloof misschien wel. Maar geloof waarin? Hoe lang hinken jullie nog op twee gedachten, vraagt Elia om te beginnen. Ofwel, wat is het wezen van jullie manier van leven, met welk verhaal leven jullie eigenlijk? Het volk geeft geen antwoord. Verhaal hoezo? Wij doen niet meer aan verhalen. Religie en bijgeloof hebben wij ver achter ons gelaten. Wij leven tegenwoordig strikt neutraal. 'Ja, maar wat is je verhaal, waar leef je nu eigenlijk voor', zo blijft Elia vragen, 'waar leeft jullie samenleving voor?' Die winst, die euro's, zijn die écht zo belangrijk? Jullie spreken over crisis, maar meen je dat nu echt? Tjongejonge, je huis is 50.000 euro minder waard geworden. En daarmee komt zogenaamd jullie samenleving onder water te staan. Zijn die Euro's dan echt de waarde waar alles uiteindelijk om draait? Wil je zo herinnerd worden: dat op je grafsteen het netto bankkonto vermeld wordt dat je achterliet – na aftrek van de begrafeniskosten. Hier ligt Truus, een bikkel, €833.000. Is dat waarvoor je hebt geleefd? Is dat je verhaal? En zeg niet te snel nee... zeg niet te snel nee, want ook ik koop ongemerkt dat goedkoop geproduceerde bloesje, terwijl ik weet heb van het onrecht in Pakistan. Dat is het verhaal van het almachtige geld. Het verhaal van de winst als belangrijkste drijfveer. En ook ik doe mee, toch. Dat is ook jouw verhaal, toch? Maar meen je dat nou, is dat écht waarvoor je leeft? Hoe lang nog hink jij op twee gedachten? Het verhaal van Elia vraagt. Stelt scherpe vragen aan het volk. Stelt scherpe vragen aan ons. Stelt scherpe vragen aan Baäl. Aan het systeem van die tijd, maar daarmee ook aan het systeem van onze tijd. Baäl, geef ons antwoord. Systeem van winst en bezit, van macht en geweld, van competitie en concurrentie... geef ons antwoord systeem, waarvoor leven wij?

Elia roept ons op tot reflectie, tot bezinning. Geeft dat systeem van winst, van geld, van macht, van prestatie, van scoren, de één tegen de ander, de één op kosten van de ander... waar we ons met huid en haar aan hebben overgeleverd... geeft dat systeem echt antwoord op onze vragen, op onze levensvragen? Mijn huis – om nog maar even naar dat voorbeeld terug te keren - , wat is daar echt de waarde van? Toch dat het mijn thuis is. En mijn huis is toch echt niet mijn 'thuis', vanwege die paar 'lousy' euro's die het volgens het Kadaster waard is. Mijn huis is mijn thuis omdat ik er leef met mijn geliefden. Omdat ik er de liefde leef. Omdat we er gezelligheid delen. Lief en leed opvangen. Kinderen ontvangen en weer uitzwaaien. Ons veilig en geborgen voelen. Dat is mijn huis. En daarom is het mijn thuis. En nu is dat huis door de crisis 30% minder waard geworden... Is het daarmee dan ook 30% minder thuis? Is er nu ook 30% minder liefde, minder gezelligheid, minder troost, minder vreugde die we delen? Hoe lang nog hinken wij op twee gedachten...

De euro heeft het moeilijk, zeker. Maar is niet de echte crisis van onze samenleving dat we alles naar euro's hebben vertaald? Hoe lang nog blijven jullie hinken op twee gedachten... vraagt Elia? De echte crisis is dat de internationale wetgeving niet meer opgewassen is tegen de macht van de ontembare geldstromen. Niemand wil een bloesje dat ook maar enigszins in verband kan worden gebracht met die vreselijke naaiateliers in Pakistan en Bangladesh. Maar het is wel de consequentie van de almachtige status die het begrip 'winst' in onze samenleving heeft gekregen dat we dat bloesje toch dragen. Hoezo samenleving, vraagt Elia? Waar ken je nu écht waarde aan toe? Hoe lang nog hink je op twee gedachten, vraagt Elia weer?

Uiteindelijk wint de Eeuwige het wedstrijdje fikkiestoken... zo lijkt. Onze God die is de beste, onze God is kampioen. Daarom zijn wij in het westen relatief in goeden doen – zo zongen Koot en Bie al in 1997. Bij nader inzien loopt het net even anders. Niet alleen het offervlees wordt verbrand. Ook het altaar. Ja, zelfs het water wordt verbrand. Een fantastisch beeld – en lees het ook met fantasie. Maar wel een fantasie waarin dus door heel het systeem van offeren een kruis wordt gezet. Dit verhaal is een beeldenstorm. De Eeuwige zet een streep door de gedachte dat leven een wedstrijd is, dat winnen en winst de belangrijkste waarden zijn.

Is niet dit hemels vuur bevrijdend? Het bevrijdt ons van het systeem dat alleen maar kijkt naar de opbrengst. Dit hemels vuur schept nieuwe ruimte, ongekende ruimte. Leven mag weer meer zijn, als deze God zijn mensen bevrijdt. Je huis mag een thuis zijn. En de wereld om je heen is niet langer het slagveld van de concurrentie, maar het mag weer een wereld zijn van mensen samen. Een samenleving waarin mensen leven elkaar ten goede.

Ondertussen moet het roer wél om, zo laat Elia ons voelen. Radicaal om. Het wordt tijd dat we leren kiezen voor wat écht van waarde is. Hoe lang nog, hinken wij op twee gedachten? Amen